

Poštovani čitatelji Mljekarskog lista i podlistka HAPIH-a!

Hrvatsku agenciju za poljoprivredu i hranu od 10. do 12. travnja 2024. godine, i to nakon inicijalnog upita predstavništva Organizacije za hranu i poljoprivredu UN-a (FAO) u Gruziji, posjetili su predstavnici gruzijskog FAO-a te predstavnici sektora za stočarstvo Ministarstva zaštite okoliša i poljoprivrede i znanstveno-istraživačkog centra za poljoprivredu Gruzije. Posjet je iniciralo predstavništvo FAO-a u Gruziji koje provodi aktivnosti vezane uz projekt Povećanje sigurnosti hrane i konkurentnosti stočarskog sektora kroz poboljšanje Nacionalnog sustava identifikacije, registracije i sljedivosti životinja s ciljem pružanja tehničke pomoći ministarstvu i znanstveno-istraživačkom centru pri razvoju sustava upravljanja stočarskim farmama u Gruziji. U sklopu posjeta, ravnateljica HAPIH-a doc.dr.sc. Darja Sokolić i predstavnik gruzijskog ureda FAO-a Dragan Angelovski potpisali su Sporazum o suradnji, kojim se formalizira suradnja te uspostavlja okvir za koordinaciju u provedbi aktivnosti u okviru navedenog projekta.

Republika Hrvatska je 12 godina uključena u međunarodni sustav genetskog vrednovanja Njemačke i Austrije za genotipizirana muška i ženska grla simentalne pasmine goveda. U ovom sustavu zadnjih godina kao punopravni sudionici sudjeluju Njemačka, Austrija i Češka, pa stoga i nosi naziv DE/AT/CZ sustav, dok sa pojedinim svojstvima sudjeluju još Italija, Mađarska i Slovačka. Sa hrvatske strane nosioci programa genetskog vrednova-

nja za genotipizirana grla su Hrvatska agencija za poljoprivredu i hranu i Središnji savez hrvatskih uzgajivača simentalnog goveda. Sljedeći logičan korak je pristup zajedničkom DE/AT/CZ sustavu procjene genomskih uzgojnih vrijednosti za sva grla bila ona genotipizirana ili ne, što podrazumijeva uključenje fenotipskih podataka krava hrvatske simentalne populacije u DE/AT/CZ sustav. Detalje pronađite u nastavku.

Mliječni sektor EU-a pokazao je iznimnu otpornost i dobru reakciju na velike pritiske koji su proteklih godina narušili odnose u cijenama ulaznih troškova - energija, gorivo, stočna hrana, gnojiva i cijena mlijeka. Sve je izraženiji i problem s radnom snagom na mliječnim farmama zbog teškoća s generacijskom obnovom na ruralnim prostorima. Istovremeno, sve

je veći i politički i zakonodavni pritisak prema stočarskoj proizvodnji zbog ostvarenja vrlo ambicioznih ciljeva u zaštiti i očuvanja okoliša, kao i dodatnih zahtjeva za većim standardima dobrobiti farmских životinja. Već nekoliko godina smanjuje se ukupan broj goveda, a onda i broj mliječnih krava u zemljama EU-a. Na kraju prošle godine u EU je zabilježeno 17.735.350 grla mliječnih krava, odnosno njihov je broj smanjen 1,7% u usporedbi sa 2022. Više informacija o mljekarskom sektoru u EU i RH pročitajte u članku.

Doc. dr. sc. Darja Sokolić

Impressum: Glavna i odgovorna urednica:

Doc. dr. sc. Darja Sokolić

Urednički odbor: Sara Mikrut Vunjak, dipl.iur., dr.sc. Zdenko Ivkić, Ivica Vranić, struč.spec.ing.agr., Davor Pašalić, dr.med.vet., dr.sc. Marija Špehar, dr.sc. Dragan Solić, Josipa Pavičić, dipl.ing.agr., Vatroslav Tissauer, dipl.ing.polj.univ.spec.oec. Hrvatska agencija za poljoprivredu i hranu, Vinkovačka cesta 63c, 31000 Osijek
MB: 2528614 | OIB: 35506269186, IBAN: HR1210010051863000160

U ovom broju donosimo

- 2 Posjet delegacije Gruzije Centru za stočarstvo HAPIH-a i potpisivanje sporazuma o suradnji HAPIH-a i FAO-a predstavništva u Gruziji
- 4 Novosti vezane za ulazak hrvatske simentalne populacije goveda u zajednički međunarodni DE/AT/CZ sustav genetskog/genomskog vrednovanja
- 5 Proizvodnja mlijeka u EU i RH u 2023. godini

Posjet delegacije Gruzije Centru za stočarstvo HAPIH-a i potpisivanje sporazuma o suradnji HAPIH-a i FAO-a predstavništva u Gruziji

> Dr.sc. Marija Špehar
marija.spehar@hapih.hr

Hrvatsku agenciju za poljoprivredu i hranu (HAPIH) od 10. do 12. travnja 2024. godine, i to nakon inicijalnog upita predstavništva Organizacije za hranu i poljoprivredu UN-a (FAO) u Gruziji, posjetili su predstavnici gruzijskog FAO-a te predstavnici sektora za stočarstvo Ministarstva zaštite okoliša i poljoprivrede i znanstveno-istraživačkog centra za poljoprivredu Gruzije. Posjet je iniciralo predstavništvo FAO-a u Gruziji koje provodi aktivnosti vezane uz projekt Povećanje sigurnosti hrane i konkurentnosti stočarskog sektora kroz poboljšanje Nacionalnog sustava identifikacije, registracije i sljedivosti životinja s ciljem pružanja tehničke pomoći

ministarstvu i znanstveno-istraživačkom centru pri razvoju sustava upravljanja stočarskim farmama u Gruziji.

Predstavljanje djelatnosti

Predstavicima gruzijske delegacije najprije se obratio zamjenik ravnateljice HAPIH-a izv.prof.dr.sc. Krunoslav Karalić informiravši ih o djelatnostima i zadaćama HAPIH-a. Kroz prezentacije stručnjaka Centra za stočarstvo HAPIH-a dr.sc. Zdenka Ivkića, voditelja Centra, Katarine Pandžić, mag.ing.agr., dr.sc. Marije Špehar i dr.sc. Dragana Solića, gosti iz Gruzije dobili su uvid o sustavu označavanja domaćih životinja i organizaciji

kontrole proizvodnosti, funkcioniranju informacijskog sustava za prikupljanje, analizu i obradu podataka u stočarstvu i njihovu dostupnost uzgajivačima te o korištenju proizvodnih podataka za genetsko vrednovanje. Predstavljene su i aktivnosti HAPIH-a pri očuvanju životinjskih genetskih resursa, a organiziran je i posjet HAPIH-ovu laboratoriju za DNK analize u stočarstvu.

Ondje je dr.sc. Polonca Margeta pojasnila postupke molekularne analize u određivanju roditeljstva i postupke prikupljanja uzoraka za HAPIH-ovu banku gena kao dijela nacionalne mreže banaka gena. Gosti iz Gruzije ujedno su upoznati i sa sustavom neobveznog označavanja

poljoprivrednih i prehrambenih proizvoda u nadležnosti HAPIH-a. Osim toga, posjetili su i Centar za sigurnost hrane gdje su se upoznali s njegovim zadaćama vezanim uza znanstvenu procjenu rizika za zdravlje ljudi i životinja od kemijskih, bioloških i fizikalnih opasnosti u hrani i hrani za životinje, ali i pružanje nezavisne znanstvene potpore tijelima nadležnima za upravljanje rizicima.

Gruzijskoj delegaciji predstavljena je i organizacija sustava kontrole kvalitete mlijeka u RH u sklopu Centra za kontrolu kvalitete stočarskih proizvoda HAPIH-a u Križevcima. Ivica Vranić, struč.spec.ing. agr., voditelj Centra, predstavio je aktivnosti i način rada Centra s naglaskom na

laboratorijsku analitiku mlijeka zahvaljujući kojoj je RH uspjela postignuti visoke standarde kvalitete. Rezultati ispitivanja pokazuju da se 97% mlijeka proizvedenog u RH nalazi u I. razredu kvalitete.

Osim posjeta Središnjem laboratoriju za kontrolu kvalitete mlijeka, gosti su dobili uvid i u rad Laboratorija za kontrolu kvalitete stočne hrane i meda. Sliku hrvatske agrarne politike u stočarskom sektoru zaokružile su prezentacije stručnjaka Uprave za stočarstvo i kvalitetu hrane Ministarstva poljoprivrede Danijela Mulca, dipl. ing., i dr.sc. Nidala Korabija. Osim HAPIH-a, gruzijska delegacija posjetila je i Fakultet agrobiotehničkih znanosti u Osijeku, Savez udruge

hrvatskih uzgajivača holstein goveda i Državnu ergelu u Đakovu. Na taj je način dobila uvid u obrazovanje i istraživanja u sektoru stočarstva, kao i provedbu uzgojnog programa. Čelnici Saveza udruge hrvatskih uzgajivača holstein goveda dodatno su istaknuli ključan doprinos HAPIH-a kao treće strane u provedbi stručnih aktivnosti u upravljanju uzgojnim programom.

U sklopu posjeta, ravnateljica HAPIH-a doc.dr.sc. Darja Sokolić i predstavnik gruzijskog ureda FAO-a Dragan Angelovski potpisali su Sporazum o suradnji, kojim se formalizira suradnja te uspostavlja okvir za koordinaciju u provedbi aktivnosti u okviru navedenog projekta.

Novosti vezane za ulazak hrvatske simentalске populacije goveda u zajednički međunarodni DE/AT/CZ sustav genetskog/genomskog vrednovanja

> Dr.sc. Marija Špehar i Josip Crnčić mag.ing.agr.
Centar za stočarstvo

Republika Hrvatska je 12 godina uključena u međunarodni sustav genomskog vrednovanja Njemačke i Austrije za genotipizirana muška i ženska grla simentalске pasmine goveda. U tom sustavu posljednjih godina kao punopravni sudionici sudjeluju Njemačka, Austrija i Češka pa stoga i nosi naziv DE/AT/CZ sustav, dok s pojedinim svojstvima sudjeluju još i Italija, Mađarska i Slovačka. S hrvatske su strane nositelji programa genomskog vrednovanja za genotipizirana grla Hrvatska agencija za poljoprivredu i hranu (HAPIH) i Središnji savez hrvatskih uzgajivača simentalškoga goveda (H.U.SIM.). Sljedeći je logičan korak pristup zajedničkom DE/AT/CZ sustavu procjene genomskih uzgojnih vrijednosti za sva grla, i genotipizirana i ona negenotipizirana, što podrazumijeva uključenje fenotipskih podataka krava hrvatske simentalске populacije u DE/AT/CZ sustav. Uključenjem fenotipskih podataka postignut će se pouzdanija procjena, odnosno veća točnost procijenjenih genomskih uzgojnih vrijednosti pojedinih svojstava, i to zbog povećanja dostupnih podataka uključenih u genomsko vrednovanje. Sve će to u konačnici dovesti do bržega genetskog napretka i poboljšanja provedbe uzgojnog programa.

Kako bi se ova aktivnost realizirala, prošle su godine HAPIH i H.U.SIM., uz suglasnost Ministarstva poljoprivrede, potpisali sporazum s njemačko/austrijskim partnerima:

- Bayerische Landesanstalt für Landwirtschaft - Institut für Tierzucht (LfL)
- Landesamt für Geoinformation und Landentwicklung (LGL)
- Rinderzucht Austria (RZA)

Riječ je o uključenju hrvatske simentalске populacije goveda u zajednički

međunarodni sustav genetskog/genomskog vrednovanja. Potpisani su sporazumi o pripremi podataka o porijeklu te mliječnosti krava. HAPIH će tako s hrvatske strane koordinirati i provoditi stručne aktivnosti, budući da je H.U.SIM., sukladno Uredbi 2016/1012 EU-a, odabrao HAPIH za treću stranu u provedbi specifičnih aktivnosti iz uzgojnih programa, a što uključuje i genetsko/genomsko vrednovanje.

Uključenje u zajednički međunarodni sustav genetskog/genomskog vrednovanja provodit će se postupno, odnosno skupina po skupina svojstava (mliječnost, mesnatost, vanjština i funkcionalna svojstva-plodnost, lakoća teljenja, vitalnost teladi uključujući i broj mrtvorodne teladi, dugovječnost te svojstva zdravlja). Sredinom ožujka ove godine HAPIH i H.U.SIM. sklopili su i temeljni ugovor s njemačkim, odnosno

austrijskim partnerima. HAPIH je započeo s pripremom podataka o porijeklu i s pripremom podataka za provedbu genetskog/genomskog vrednovanja svojstava mliječnosti sukladno definiranim protokolima. Očekuje se kako će u prvoj godini u procjenu biti uključeni fenotipski podaci oko 40.000 matičnih krava hrvatske simentalске populacije. Na temelju razgovora održanih sredinom travnja između predstavnika HAPIH-a i predstavnika njemačkih i austrijskih partnera, očekuje se priprema i potpisivanje ugovora o provedbi genetskog/genomskog vrednovanja za svojstava vanjštine i/ili mesnatosti. Prema iskustvima ostalih država, priprema, testiranje i korištenje hrvatskih podataka u međunarodnom sustavu genetskog/genomskog vrednovanja za sve skupine svojstava trebala bi završiti u iduću tri godine.

Proizvodnja mlijeka u EU i RH u 2023. godini

Proizvodnja mlijeka po kravi nastavlja se povećavati, smanjuje se broj gospodarstva koja sudjeluju u proizvodnji mlijeka i smanjuje se broj mliječnih krava

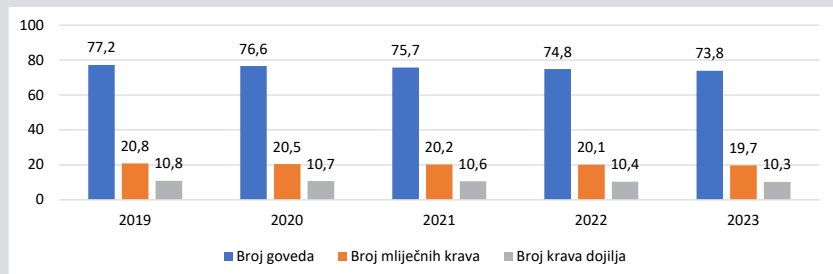
> Dr.sc. Dragan Solić

Centar za stočarstvo, drago.solic@hapih.hr

Mliječni sektor EU-a pokazao je iznimnu otpornost i dobru reakciju na velike pritiske koji su proteklih godina narušili odnose u cijenama ulaznih troškova (energija, gorivo, stočna hrana, gnojiva) i cijena mlijeka. Sve je izraženiji i problem s radnom snagom na mliječnim farmama zbog teškoća s generacijskom obnovom na ruralnim prostorima. Istovremeno, sve je veći i politički i zakonodavni pritisak prema stočarskoj proizvodnji zbog ostvarenja vrlo ambicioznih ciljeva u zaštiti i očuvanja okoliša, kao i dodatnih zahtjeva za većim standardima dobrobiti farm-skih životinja.

Već nekoliko godina smanjuje se ukupan broj goveda, a onda i broj mliječnih krava u zemljama EU-a (grafikon 1). Na kraju 2023. godine u Europskoj uniji smanjen je broj mliječnih krava za 1,9% u odnosu na prethodnu godinu.

Proizvodnja mlijeka po kravi nastavlja se povećavati, smanjuje se broj gospodarstva koja sudjeluju u proizvodnji mlijeka i smanjuje se broj mliječnih krava. Tijekom prošle godine proizvodnja je ostala na razini prethodne godine (+0,004%), ali u znatnom dijelu zemalja već je kroz tijekom prošlih dviju godina zabilježen negativan smjer u proizvodnji mlijeka. Najveći pad u proizvodnji mlijeka zabilježen je u RH (-7,0%) i Irskoj (-4,6%), a najveći rast na Cipru (+6,5%), u Estoniji (7,2%) i Rumunjskoj (5,5%). Najveći je udio u otkupljenim količinama mlijeka u EU u Njemačkoj (22,4%) i Francuskoj (16,2%), a udio

Grafikon 1. Kretanje broja goveda, mliječnih krava i krava dojlja u EU, u milijunima grla (izvor: Eurostat)

Grafikon 2. Isporuka mlijeka 2022./21. (izvor: Eurostat)

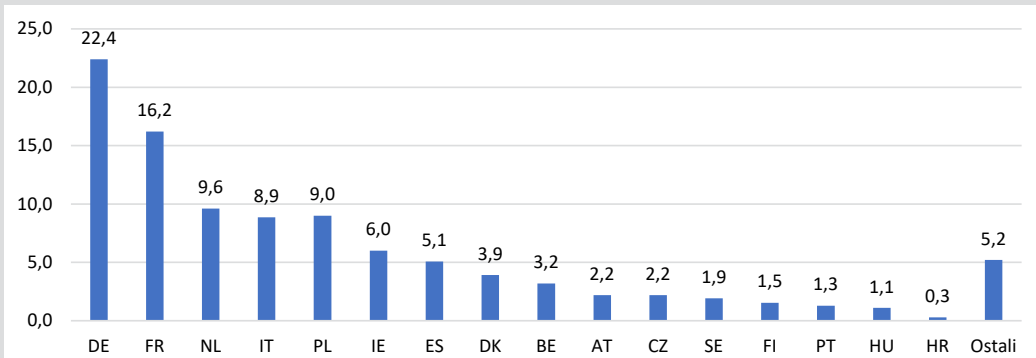
je RH u ukupno otkupljenim količinama 0,3%.

Tijekom 2023. ukupan broj goveda u RH smanjen je 1,7%. Broj krava dojlja povećan je 1,7%, a broj mliječnih krava

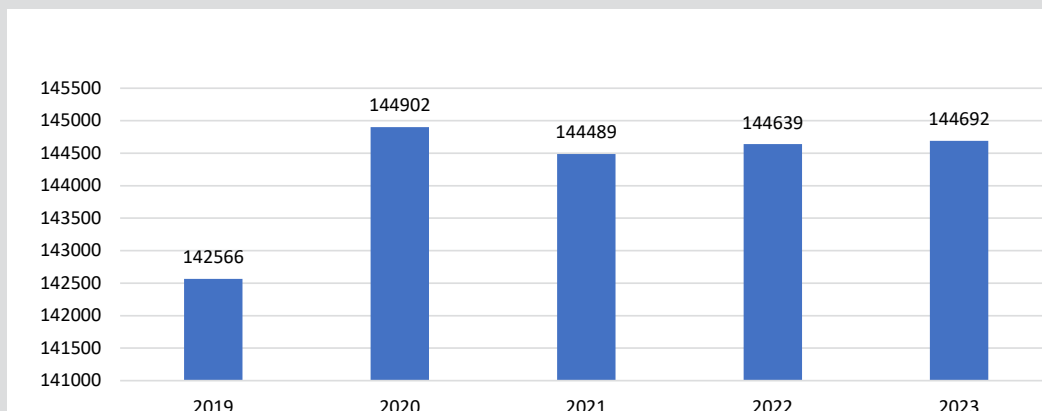

Grafikon 3. Isporuka mlijeka 2023./22. (izvor: Eurostat)

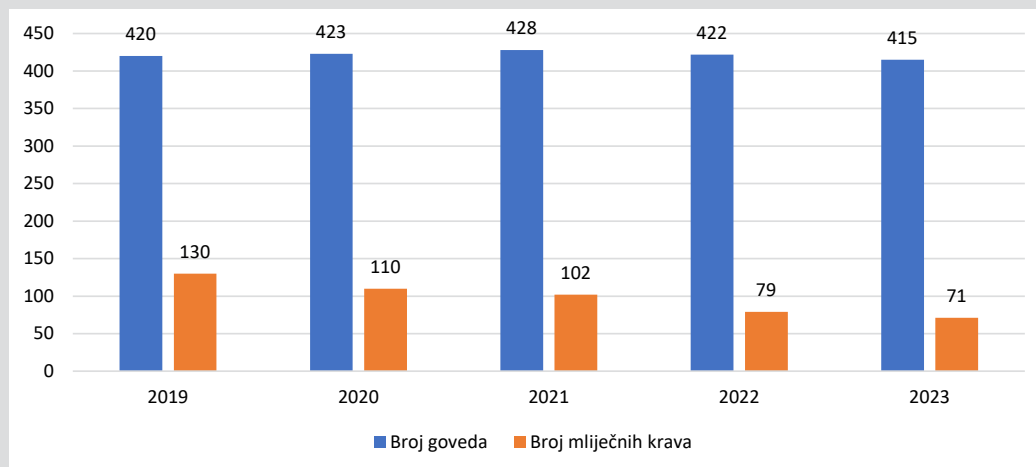
smanjen 10,1% (grafikon 6). Tijekom 2023. u RH otkupljena su 376.980.383 kg mlijeka, odnosno za 7% manje nego prethodne godine, uz smanjenje broja isporučitelja od 13,3%. Pozitivan je

Grafikon 4. Udio isporuke mlijeka po odabranim državama u 2023. godini (izvor: Eurostat, Clal.it)

Grafikon 5. Kretanje proizvodnje mlijeka u EU, u 000 tona (izvor: Eurostat, Clal.it)

Grafikon 6. Kretanje broja goveda, mliječnih krava i krava dojilja u RH, u 000 grla (izvor: Eurostat)

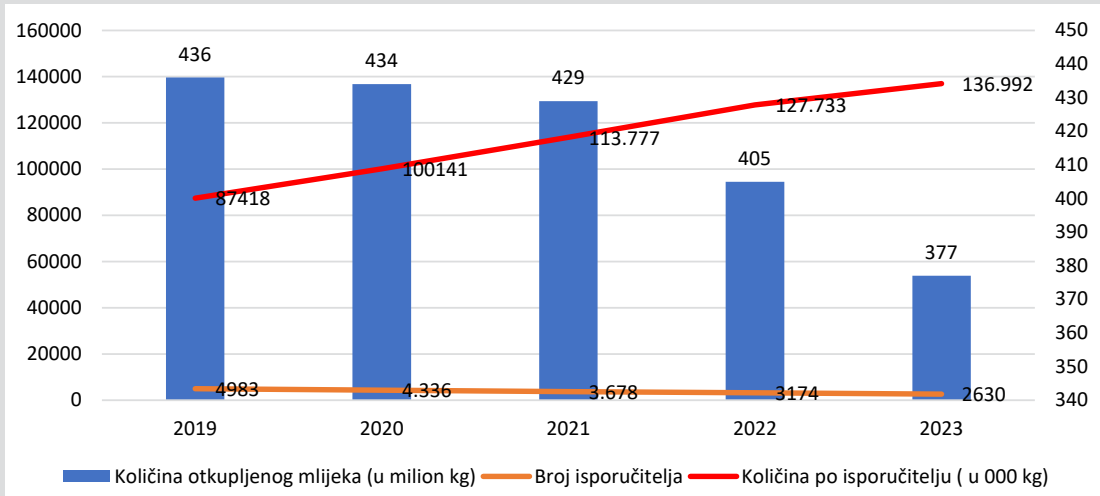
pomak rast isporučene količina po isporučitelju, i to od 7,3% (grafikon 7).

Povećana je količina isporučenog mlijeka po mliječnoj kravi u RH za 3,5% (grafikon

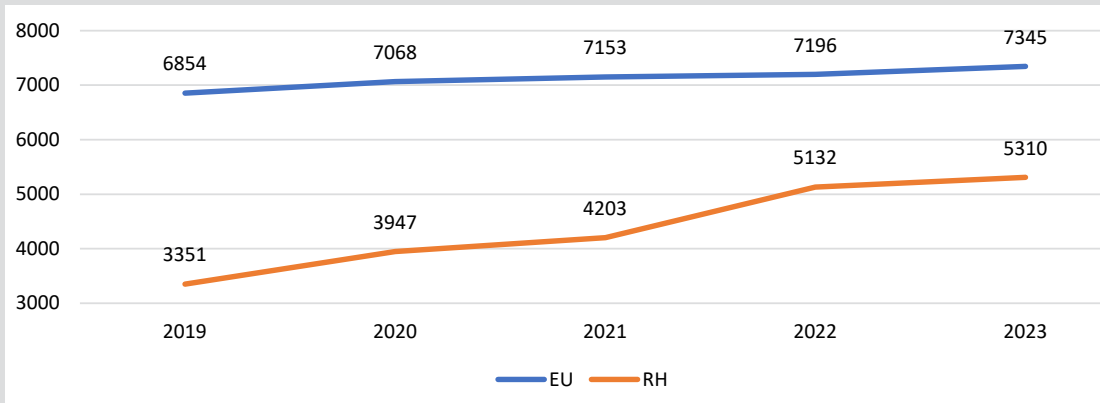
8), dok je prosječno povećanje za EU 2,1%. Premda se smanjuje razlika između isporučenih količina mlijeka po kravi između RH i cijelog EU-a, ona sada iznosi 27,7%.

Ovo je jasan pokazatelj područja na koje je potrebno usmjeriti dodatne aktivnosti.

Iz četiriju županija otkupljeno je 74,1% mlijeka: Osječko-baranjske

Grafikon 7. Kretanje broja isporučitelja i otkupljenih količina mlijeka u RH (izvor: Ministarstvo poljoprivrede)

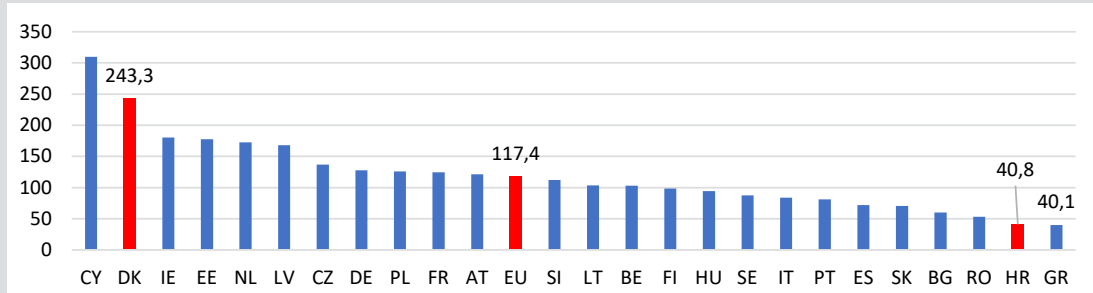
Grafikon 8. Odnos isporučenih količina mlijeka po kravi EU:RH (izvor: Eurostat, Clal.it, MP)

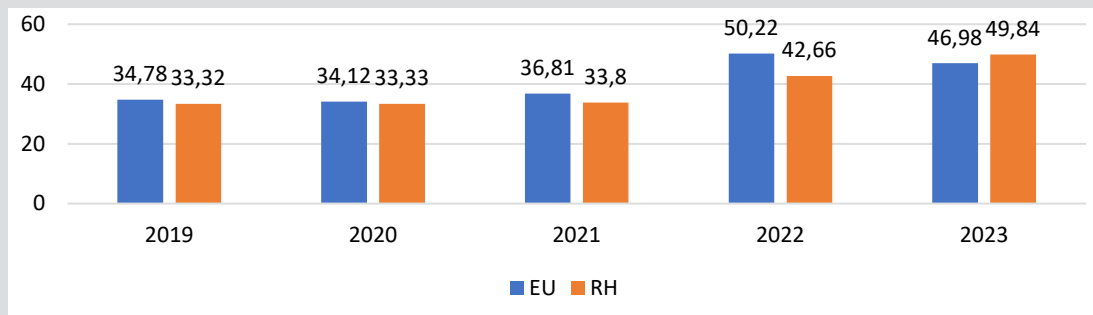
Grafikon 9. Otkup mlijeka po županijama 2023./2022. (izvor: Ministarstvo poljoprivrede)

(34,6%) Bjelovarsko-bilogorske (14,8%), Vukovarsko-srijemske (12,4%) i Koprivničko-križevačke (12,3%). U 2023. povećana je isporuka u Zadarskoj županiji (plava boja), a ostale županije bilježe nižu proizvodnju mlijeka u odnosu na prethodnu godinu (crvena boja) (grafikon 9).

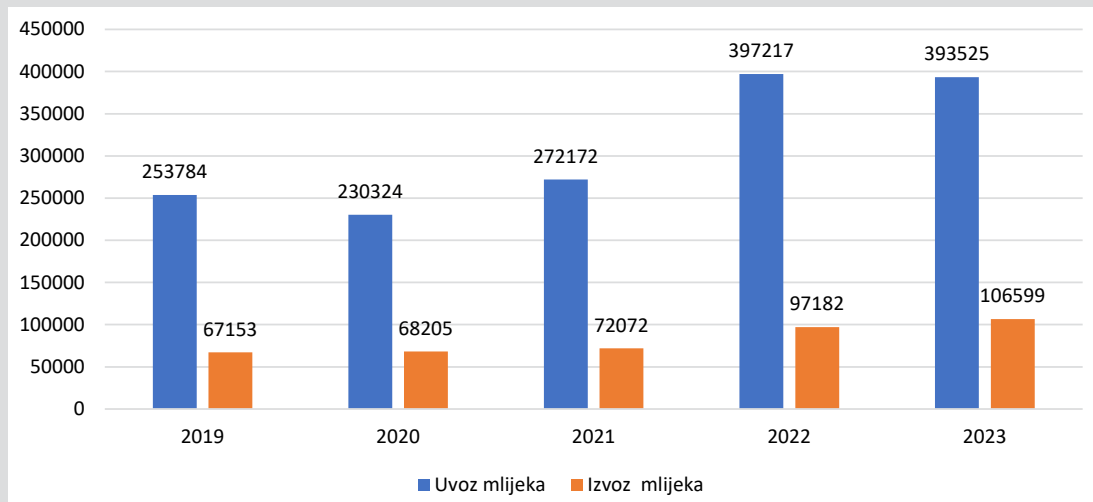
Samodostatnost u proizvodnji mlijeka na razini EU-a 117,4%. Samodostatnost RH 40,8% (grafikon 10). Cijene mlijeka u Europi bile su više od cijena u SAD-u, a pogotovo u odnosu na cijene na Novom Zelandu. Prosječna cijena mlijeka u EU za 2023. godinu bila je niža za 6,45% od cijene iz prethodne godine, a u RH više za 16,8%. Cijene mlijeka u RH su tijekom 2023. godine bile više od prosjeka cijena u EU za 6,1% (grafikon 11).

Grafikon 10. Samodostatnost u proizvodnji mlijeka po zemljama (izvor: Clal.it)

Grafikon 11. Kretanje cijene mlijeka u RH i EU, euro/100 kg (izvor: Milk market observatory)

Grafikon 12. Uvoz i izvoz mliječnih proizvoda po godinama, u 000 eura (izvor: Državni zavod za statistiku)

EU bilježi izraziti suficit vanjsko-trgovinske bilance mlijeka i mliječnih proizvoda. Tijekom 2023. izvoz maslaca povećan je 15%, obranog mlijeka u prahu 10%, punomasnog mlijeka u prahu 12,0% i sira 4,0%. Najviše sira

i maslaca izvozi se u Veliku Britaniju, obranog mlijeka u prahu u Alžir, punomasnog mlijeka prahu u Oman.

Vanjsko-trgovinska bilanca u prometu mlijeka i mliječnih proizvoda RH iskazuje se kroz deficit (grafikon 12).

Tijekom 2023. uvoz je povećan 4,3%, a izvoz je smanjen 5,3%. Odnos uvoza i izvoza u 2023. godini je 84:16. Vrijednost uvoza je 393.524.682, a izvoza 106.598.857 eura. Deficit iznosi 286.925.825 eura.